



## Meer dan helft leraren kocht zelf ICT-middelen voor afstandsonderwijs

De coronacrisis heeft het gebrek aan digitale middelen in het basisonderwijs pijnlijk duidelijk gemaakt. Meer dan de helft van de personeelsleden gaf geld uit eigen zak aan ICT-middelen om afstandsonderwijs te kunnen geven.

TEKST  
Emma De Smet

FOTO  
Collina

“Om een deel van de extra ICT-kosten te kunnen dekken, organiseerden we een kalender- en postkaartenverkoop. Zo konden we webcams aankopen.”

Lut, directeur

De besparingen in het basisonderwijs laten zich voelen in de portemonnee van haar personeelsleden, dat was in 2017 al zo. Uit een bevraging van het COV bleek toen dat 9 op de 10 personeelsleden zelf schoolspullen zoals knutselmateriaal of klasdecoratie kopen. En dan moest 2020 nog komen.

De digitalisering zat in ons onderwijs al even in een stroomversnelling, en corona heeft die evolutie drastisch versneld. Toch schieten de werkmiddelen te kort om die evolutie bij te benen, tenzij op kosten van het personeel zelf. Om dat probleem in kaart te brengen, lanceerde het COV een nieuwe enquête waarin gepeild werd naar de financiële impact die het afstandsonderwijs gehad heeft op onze onderwijspersoneelsle-

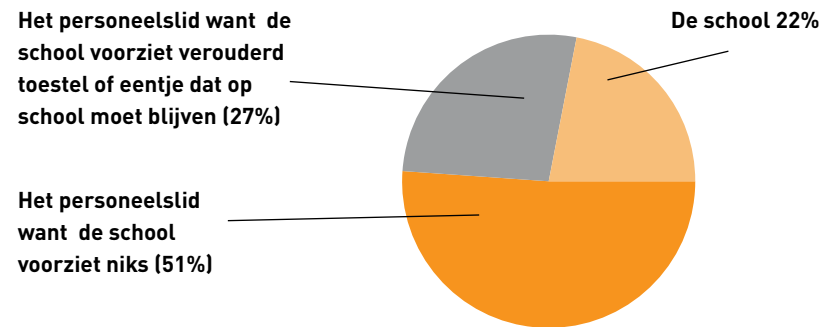
den. In totaal vulden 1.079 personen de enquête in, het merendeel leraren kleuter- (26%) en lager onderwijs (52%).

### Snelle digitalisering, maar waar blijft de omkadering?

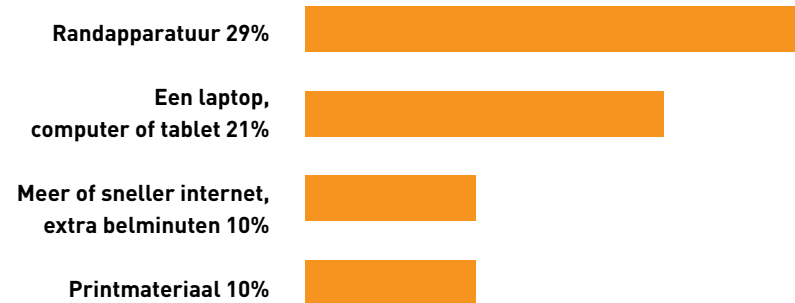
De resultaten tonen aan dat het onderwijs op de digitale trein gesprongen is. Bijna alle bevrageden (98,8 %) geven aan dat ze een laptop, computer of tablet nodig hebben om hun job uit te oefenen. Van de leraren lager onderwijs geeft 80% les met een digitaal bord. In het decreet rechtspositie voor onderwijspersoneelsleden staat duidelijk dat het schoolbestuur aan haar personeelsleden de middelen ter beschikking moet stellen die zij nodig hebben om hun opdracht uit te voeren: “Als een personeelslid voor >>



**Wie kocht het toestel waarop het personeelslid werkt?**



**Waarom gaf onderwijspersoneel geld uit tijdens coronacrisis?**



zijn opdracht bovenop deze middelen extra onkosten maakt, moet de inrichtende macht deze onkosten vergoeden op voorwaarde dat de directeur [...] aan het personeelslid vooraf toestemming heeft gegeven om die onkosten te maken.”

Desondanks blijft de omkadering uit. Slechts 22% van de bevroegden krijgt van de school een laptop om op te werken die ze ook mee naar huis mogen nemen. De andere 78% kocht dus zelf het toestel waarop ze werken voor school; bij 51% van hen voorziet de school helemaal niets, bij 27% voorziet de school een te verouderd toestel of eentje dat op school moet blijven. Een 53-jarige leraar vertelt: “Ik kreeg van school een laptop, maar die moet constant in het stopcontact zitten omdat de batterij stuk is. Het scherm is ook veel te klein. Handig is anders, dus ik kocht zelf een laptop.” Dat de kwaliteit van de toestellen waarop het personeel werkt soms te wensen overlaat, hoeft niet te verbazen: 69% van de toe-

stellen is ouder dan 5 jaar, voor zelf aangekochte toestellen is dat zelfs 71%.

Niet alleen het tekort aan hardware vormt een probleem. 49% van de bevroegden moet zelf vormen van software aanschaffen. Zo getuigt een leraar dat er op haar laptop van school geen Microsoft Word staat: “We moeten Google Docs gebruiken, maar dat voldoet niet aan wat ik nodig heb. Ik werk dan maar vaak op mijn eigen laptop.” Dat slechts 12% van de respondenten aan geeft een antivirusbescherming te krijgen van school is dan weer zorgwekkend als je weet dat laptops van onderwijspersoneel vaak (delicate) gegevens van leerlingen bevatten.

**Grote verschillen tussen scholen**

De digitale middelen in ons basisonderwijs waren dus al voor de coronacrisis in veel scholen ontoereikend. Toen we eind april 2020 overschakelden op afstandsonderwijs, werd dat probleem nog zichtbaarder. Eerst en vooral is het belangrijk om op te merken dat de verschillen tussen scholen groot zijn. Scholen die voordien al een sterk ICT-beleid hadden, schakelden vaak vlot over op afstandsonderwijs. Dat bewijst directeur Ellen Heyns (44): “Op onze school heeft iedere leraar een Chromebook. De kleuters krijgen tablets, en vanaf het tweede leerjaar krijgt elke klas Chromebooks. Voor het afstandsonderwijs konden de leraren hun eigen Chromebook gebruiken. De klastoestellen ging ik zelf rondbrengen naar kinderen die er thuis geen toegang tot hebben. Zo hebben we al onze 700 leerlingen één voor één kunnen bereiken, daar ben ik ongelooflijk trots op.”

De school van directeur Lut Verheyen (59), daarentegen, stond op ICT-vlak minder ver en moest creatief zijn: “We moesten voor het afstandsonderwijs nog veel aankopen: laptops voor leraren en leerlingen, webcams, headsets, ... Ons ICT-budget schoot te kort, dus we organiseerden met het personeel een kalender- en postkaartenverkoop. Zo konden we toch een deel van de kosten dekken.”

**1 op de 5 moest zelf nieuwe laptop of computer kopen**

Ondanks soms goed uitgeruste scholen en creatieve oplossingen gaf meer dan de helft van het personeel (52%) geld uit eigen zak uit om afstandsonderwijs mogelijk te maken, bij leraren lager onderwijs is dat 58%.

Er werd vooral geïnvesteerd in randapparatuur (29%). Daaronder valt al het materiaal om via video les te kunnen geven: een webcam of statief om een camera op te zetten, een headset met microfoon, een externe harde schijf of USB-stick om videomateriaal op te slaan, ... Daarnaast kocht 21% van de bevroegden een laptop, computer of tablet. Een 51-jarige kleuteronderwijzer getuigt: “Ik werkte voor school op onze persoonlijke computer thuis. Tijdens de lockdown gebruikten mijn kinderen die om thuis les te volgen, waardoor ik zelf een toestel moest aanschaffen.” Verder werd er ook geïnvesteerd in meer of sneller internet of extra belminuten om ouders te contacteren (10%) en in materiaal om thuis te kunnen printen (10%).

**Vooraf jonge, startende leraren zijn de pineut**

Die investeringen zijn niet voor iedereen evident. Jonge, startende leraren genieten sowieso al van minder financiële zekerheid dan hun vast benoemde collega's. Daarbovenop komt dat ze vaak geen vaste school hebben, en daardoor geen ICT-materiaal van school krijgen. De 27-jarige Anne Veestraeten is één van die personeelsleden: “Ik heb nog geen vaste school, en dus ook nog geen schoollaptop. Toen ik tijdens de lockdown op mijn persoonlijke laptop oefeningebundels voor mijn leerlingen maakte, bleef die de hele tijd hangen omdat de bestanden te groot waren. Ik heb dan geïnvesteerd in een laptop met meer werkgeheugen.”

Ook voor personeel dat halftijds werkt is de investering soms te groot. Marjan De Ridder (32) is halftijds leermeester levensbeschouwing. Haar andere job als zelfstandig artieste moest ze tijdens de coronacrisis onthouden, met financiële gevolgen van dien: “Ik had voor corona zelf al heel wat materiaal aangeschaft zoals een laptop, camera en microfoon. Voor het afstandsonderwijs eiste mijn school dat ik ook een smartphone kocht om met mijn leerlingen via Whatsapp in contact te blijven. Dat betekende dat ik ook zou moeten overschakelen op een duurder abonnement. Ik verdien nu minder, ik ben alleenstaand en ik heb een appartement af te betalen. Het was

voor mij gewoon niet mogelijk om die extra kosten te maken, dus ik heb me hiertegen verzet. Dat werd me niet in dank afgenomen.”

**De ‘Digisprong’: eindelijk verbetering op komst?**

Vlak voor de kerstvakantie lanceerde onderwijsminister Ben Weyts de ‘Digisprong’, een ambitieus ICT-plan dat ons onderwijs moet ondersteunen op het vlak van digitalisering. Hij maakt daarvoor 375 miljoen euro vrij, een forse som als je weet dat het ICT-budget nu 37 miljoen euro per jaar bedraagt. Het plan is veelbelovend, maar we blijven waakzaam.

Weyts legt in zijn communicatie namelijk de nadruk op laptops voor leerlingen. Wij blijven ervoor ijveren dat ook elke leraar een laptop krijgt. Er is in het plan wel budget voor “ICT-materiaal voor leraren” voorzien, maar er wordt niet gespecificeerd welk materiaal. Bij Radio 1 lichtte Weyts toe dat “veel leraren zelf al een laptop hebben”, waardoor hij “scholen zelf laat kiezen wat ze kopen.” Daar zijn wij het niet mee eens. Het is niet omdat leraren persoonlijk materiaal gebruiken, dat de school zich daar geen zorgen om moet maken. Elke werkgever die verwacht dat zijn personeel digitaal werkt, voorziet in het nodige materiaal. Dat is en blijft in onderwijs een revolutionair idee.

Op vlak van professionalisering is het voor het COV verder niet voldoende dat er alleen geld voorzien wordt: er is ook tijd nodig voor opleiding en overleg. Er moeten duidelijke afspraken komen over het digitale werken en de beschikbaarheid die er van personeel verwacht wordt. Onderwijspersoneel moet ook 's avonds en in het weekend van echte vrije tijd kunnen genieten.

Tot slot stellen we ons ook vragen over het financiële luik. Het plan werd goedgekeurd door de Vlaamse regering, maar nog zonder budgettaire engagement. Het is dus afwachten of dit meer wordt dan een eenmalige injectie, want er is op lange termijn financiering nodig. Wij dringen aan op duidelijkheid en snel overleg.

Elke werkgever die verwacht dat zijn personeel digitaal werkt, voorziet in het nodige materiaal. Dat is en blijft in onderwijs een revolutionair idee.

**Probleem van ICT-tekort gaat verder dan financiële impact**

In dit artikel focussen we op de financiële impact van het tekort aan digitale middelen in het basisonderwijs. Het probleem gaat echter veel verder dan dat. Zo maakten commerciële, private aanbieders van software tijdens de coronacrisis handig gebruik van het tekort aan ICT-middelen om hun producten gratis aan te bieden en sterk te groeien. Zij kunnen zo hun stempel drukken op het onderwijsbeleid. We spraken met Roger Standaert over dit ‘schaduwonderwijs’ (Basis-10, 2020) en hoe we ervoor kunnen zorgen dat leraren de baas blijven over het onderwijsproces. Zoals we al kort aanhaalden is het gebrekkige digitaliseringsbeleid in het onderwijs ook nefast voor de veiligheid van onze data. We slagen goedbedoeld, maar zonder nadenken onze eigen gegevens en die van leerlingen op op oude, niet goed werkende computers die bovendien vaak geen antivirusbescherming hebben.

**In Basis-2 gaan we hier verder op in en kijken we hoe we in onderwijs beter kunnen omgaan met privacy.**